

CÜMLEDE ANLAM

Neden (Sebep) Sonuç Cümleleri: Bir olayın sonucunun belirli bir nedene bağlandığı cümleler neden sonuç cümleleri oluşturur.

UYARI: Neden sonuç cümlelerinde olmuş, bitmiş bir olayın nedeni ve sonucu vardır.

Örneğin: “Beni özlediği için çok ağlamış.” cümlesinde özleme işi ve özleme sonucunda oluşan ağlama işi gerçekleşmiştir. “Ağlamasının nedeni nedir?” diye sorduğumuzda beni özlemesi cevabı alınır. Bu sebepten bu cümle, neden sonuç cümlesi oluşturmaktadır.

- Yazılıdan düşük aldı diye çok üzüldü.
- Beni dinlemediğinden konuyu hiç anlamadı.
- Sınavda heyecanlandığı için bazı soruları yapamamış.

Amaç Sonuç Cümleleri: Amaç sonuç cümlelerinde cümleyi oluşturan yargılardan biri tamamlanmamıştır ve bu cümlelerde ulaşmak istenilen bir hedef vardır.

Örneğin: “Bilgisayar almak için para biriktirdi.” cümlesinde bilgisayarı alma işi gerçekleşmemiştir ama para biriktirme işi gerçekleşmiştir. Bu cümlede bilgisayar almak gibi ulaşmak istenilen bir hedef vardır dolayısıyla bu cümle amaç sonuç cümlesidir.

- Seni göreyim diye sabaha kadar burada bekledim.
- Borçlarından kurtulmak için gece gündüz çalıştı.
- Şair, şiirlerinde herkes anlayabilsin diye yalın bir dil kullanmış.

UYARI: Neden sonuç cümleleri ile amaç sonuç cümleleri birbirine karışır. Ayırt etmek için: Cümlede ‘ulaşmak istenilen hedef var mı?’ diye bakmak gerekir.

- Ağladığından gözleri şişmiş. (**Neden sonuç cümlesidir. Çünkü ulaşmak istenilen hedef yoktur.**)
- Ağlamamak için kendini tutuyor. (**Amaç sonuç cümlesidir. Çünkü: ağlamamak gibi ulaşmak istenilen bir hedef vardır.**)

Koşul (Şart) Sonuç Cümleleri: Bir olayın gerçekleşmesinin belirli bir şarta bağlandığı cümleler koşul sonuç cümleleridir.

UYARI: Bu tür cümlelerde şöyle yaparsan böyle olur, böyle yapmazsan şöyle olur gibi bir ifade vardır.

- Sınava çalışırsan başarılı olursun. (**Çalışmazsan başarılı olamazsın.**)
- Akşam annem gelsin, pasta yeriz. (**Gelmezse yemeyiz.**)
- Bizim buralara yağmur yağdııkça etraf yemyeşil olur. (**Yağmur yağmazsa etraf yeşil olmaz.**)

Karşılaştırma Cümleleri: Birden fazla varlığın benzerlik veya farklılıklarının karşılaştırıldığı cümlelerden meydana gelir.

Örnekler:

- Bizim buralarda sizin oralar gibi kışın çok soğuk olur. (**İki yer benzerlikleriyle karşılaştırılmıştır.**)
- Yeni romanı diğerleri kadar ilgi görmedi. (**Yeni ve eski romanlar karşılaştırılmış.**)
- Köyün en güzel yeri çeşme başıydı. (**Köyün diğer yerleriyle çeşme başı karşılaştırılmıştır.**)

Öznel ve Nesnel Yargı Bildiren Cümleler:

Kişiden kişiye değişen doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanamayan yargılar **öznel**, kişiden kişiye değişmeyen doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılar **nesnel** yargılardır.

Örnekler:

- Bu yörenin en güzel meyvesi portakaldır. (**Öznel**)
- Yazar, bu romanında küçük bir çocuğun başından geçenleri anlatmış. (**Nesnel**)
- Yazılarındaki sözleri kusursuz bir şekilde kullanmasını bilmiş. (**Öznel**)
- Diğer takımlar gibi Galatasarayda Türkiye'nin bir takımıdır. (**Nesnel**)

Doğrudan Anlatım Cümleleri: Bir alıntı sözün hiç değiştirilmeden , ağızdan çıktığı gibi, cümle içerisinde kullanılmasıyla yapılır.

UYARI: Doğrudan anlatım cümlelerinde alıntı sözün başına ve sonuna tırnak işareti getirilir. Eğer alıntı söz tırnak içerisine alınmamışsa alıntı sözün sonuna virgül getirilir.

- Seni herkesten çok seviyorum, dedi.
- Atatürk'ün " Öğretmenler yeni nesil sizlerin eseri olacaktır." sözü ne kadar doğru bir sözdür.
- Annem, bugün sen de bizimle geleceksin, deyince çok mutlu oldum.

Dolaylı Anlatım Cümleleri: Bir alıntı sözün, değiştirilerek cümlede kullanılmasıyla oluşturulan cümlelerdir.

- Bugün onlarla gidebileceğimi söyleyince çok mutlu oldum.
- Bir daha buralara gelmeyeceğini söyleyerek gitti.

- Öğretmenimiz, daha çok ders çalışmamız gerektiğini dile getirdi.

Üslup Cümleleri ve İçerik Cümleleri: Bir yazarın yazılarında neyi anlattığı **içerik**ken, bu anlattıklarını nasıl dile getirdiği **üslup**tur.

Örneğin: "Yazar, bu romanında Kurtuluş Savaşı yıllarını, bütün gerçekliğiyle ortaya koymuştur. " cümlesinde yazarın romanında neyi anlattığı vurgulanmıştır. Yani bu cümle içerikle ilgilidir.

Örneğin: " Yazılarında herkesin anlayabileceği yalın bir dil tercih etmiştir. " cümlesi anlatılanların nasıl dile getirildiğini gösterdiği için bu cümle üslup cümlesidir.

- Şair, şiirlerinde söz sanatları ve mecazlardan sıklıkla yararlanmıştır. (**Üslup**)
- Yeni yapıtında insanın iç sıkıntılarını başarıyla ortaya koymuştur. (**İçerik**)

Örtülü Anlam: Bir cümlede yazmayan ancak cümleden dolaylı olarak çıkarılabilen anlamlar örtülü anlam oluşturmaktadır.

Örneğin: "O, eskisi gibi beni sevmiyor." Cümlesinin örtülü anlamı o kişinin, eskiden diğer kişiyi daha çok sevdiğidir.

- Bu maçta bizim takım yine fark yiyecek. (**Daha önceki maçlarda da fark yemiş.**)
- Son günlerde onu üzgün görüyorum. (**Daha önce üzgün değilmiş.**)
- Beni sadece sen anladın. (**Ondan başkası onu anlamamış.**)

Aşamalı Durum Bildiren Cümleler: Bir olayın ya da durumun olumlu veya olumsuz yönde giderek değiştiğini ortaya koyan cümlelerdir.

- Havaalar gündən güne daha çok ısınıyor.
- Her geçen yıl biraz daha yaşlanıyoruz.
- Bu işin giderek tadı kaçmaya başlıyor.

Kinayeli Anlatım Cümleleri: Cümlede ifade edilen düşüncenin, genellikle alaycı biçimde, tersini kasteden anlatım biçimidir.

- Sınavı o kadar iyi geçmiş ki, sınavdan ancak yirmi alabildi.
- Çocuğunun ne kadar akıllı olduğu, her gün gelen şikayetlerden anlaşılıyor.
- Takımımız bu haftaki muhteşem oyunuyla maçtan 5-0 mağlup ayrıldı.

Öneri (Teklif) Cümleleri: Bir sorunu çözmek veya daha iyiye ulaşmak için görüş ve düşüncelerin öne sürüldüğü cümlelerdir.

- Kendini geliştirebilmek için her gün kitap okumalısınız.
- Ağaçtaki elmaları toplaya bilmek için merdiven kullanmalısınız.
- Eserini sade bir dille oluşturursanız daha iyi olur.

Varsayım Cümleleri: Gerçekleşmemiş bir olay ya da durumu gerçekleşmiş, gerçekleşmemiş bir olay ya da durumu ise gerçekleşmiş gibi kabul edip aktarmaktır. Bu cümlelerde “ **tut ki , düşün ki , diyelim ki , farz et ki , varsay**” gibi ifadeler kullanılır.

- Tut ki o buraya geldi.
- TEOG sınavında hiç yanlış yapmadığını düşün.
- Diyelim ki bu olayı sen yaşadın.

Eleştiri Cümleleri: Bir yapıtın, bir insanın veya bir durumun doğru ya da yanlış yönlerini belirten cümlelerdir. Eleştiri, olumlu eleştiri ve olumsuz eleştiri olmak üzere ikiye ayrılır.

- Üzerindeki kazak sana çok yakışmış.
- Hakem maçı çok kötü yönetti.
- Yazılarında sözcükleri yerli yerinde kullanmayı bilmiş.

Öz Eleştiri Cümleleri: Kişinin kendisini olumlu olumsuz yönleriyle eleştirdiği cümlelerdir.

- Bu çocuk hakkında oldukça yanlış düşünmüşüm.
- Sınava daha çok çalışmam gerekirdi.
- Kaç yaşına geldim hala sorunlarımı kendi kendime halledemiyorum.

Yakınma Cümleleri: Bir durumdan duyulan rahatsızlığın dile getirildiği cümlelerdir.

- Geldi geleli bize bir kere bile uğramadı.
- Bu çocuk, nere de ne konuşması gerektiğini bilmiyor.

Sitem Cümleleri: Bir kimsenin yaptığı bir hareketten dolayı duyulan üzüntünün, kırgınlığın dile getirildiği cümlelerdir.

- Düşününe ben hariç herkesi çağırmışsın.
- Beni bir kere bile arayıp sormadın.

UYARI: Yakınma cümleleri ile sitem cümleleri birbirine karıştırılmamalıdır. Sitem cümlelerin de rahatsız olunan durum kişinin kendisine söylenirken yakınma cümlelerinde ise rahatsız olunan durum kişinin kendisine değil de başkalarına iletilir.

- Bir gün olsun beni anlamadın.
(**Sitem**)
- O, beni hiçbir zaman anlamadı .
(**Yakınma**)

Ön Yargı (Peşin Hüküm) Cümleleri: Bir kişi veya bir durumla ilgili belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargıları belirten cümlelerdir.

- Bu sınavda kesinlikle başarılı olacak.
- Son çıkan kitabı, bence tutmayacak.
- Bu işi başarabileceğini düşünmüyorum.

Uyarı Cümleleri: Kişi ya da kişileri yanlış davranışlardan uzak tutmak için bir konu, sorun ya da olumsuz bir durum ile ilgili ikaz ve hatırlatmaları içeren cümlelerdir.

- Böyle davranmaya devam edersen etrafında hiç kimse kalmayacak.
- Bu konuyla ilgili bana bir daha soru sormayın.

Hayıflanma Cümleleri: Bir kişinin herhangi bir olay ya da yapamadığı işten dolayı duyduğu üzüntüdür.

- Keşke söylediklerini dikkate alsaydım.
- Onu böyle görünce canım sıkıldı.
- Seni dinleseydim bu duruma düşmezdim.

Pişmanlık Cümleleri: Kişinin yaptığı bir işten dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirdiği cümlelerdir.

- Keşke seni bu kadar üzmeseydim.
- Arabayı bu kadar ucuza vermeme bir hataydı.
- Soruları bu kadar hızlı okumamalıydım.

UYARI: Hayıflanma ve pişmanlık cümleleri birbirine karıştırılmamalıdır. Hayıflanma cümlelerinde yapılamayan bir işten duyulan üzüntü dile getirilirken, pişmanlık cümlelerinde yapılan bir işten duyulan üzüntü dile getirilir.

Örneğin:

- Keşke bu kadar ileri gitmeseydim. (**Pişmanlık**)
- Keşke onun sözlerine kulak verseydim. (**Hayıflanma**)

Olasılık(İhtimal) Cümleleri: Gerçekleşmesi kesin olmayan bir olay ya da durumla ilgili olası sonuçların dile getirildiği cümlelere denir.

- Yazın Giresun'a taşınabiliriz.
- Bu sefer takımımız maçı kazanabilir.
- Bu çocuk ileride büyük bir adam olacak galiba.

Tahmin Cümleleri: Akla, sezgiye , bir takım verilere dayanarak bir olayı ya da durumu önceden kestirebilmeyi ifade eden cümlelerdir.

- Bu yazıları herkesçe çok beğenilecek.
- Annem, çoktan evden çıkmıştır.
- O, bütün soruları doğru yapmıştır.

UYARI: Tahmin cümleleri ile olasılık cümleleri birbirine karıştırılmamalıdır. Olasılık cümlelerinde emin olma havası yokken, tahmin cümlelerinde emin oluş havası vardır.

Örneğin:

- Sınavda bu kez bizim sınıf, en başarılı sınıf olacak. (**Tahmin**)
- Sınavda bu sınıf, en başarılı sınıf olabilir. (**Olasılık**)

Azımsama Cümleleri: Bir şeyin miktarca az olduğunu, yetersiz görüldüğünü ifade eden cümlelerdir.

- Bu kadarcık parayla bir ayı nasıl geçiririz.
- Koskoca okula bir tanecik mi akıllı tahta varmış.

Küçümseme Cümleleri: Bir kişiye veya bir olaya değer vermeme, onu küçük görme, önemsememe, hafife alma anlamı taşıyan cümlelerdir.

- Beni bu mu dövecekmiş ?
- Sen kim, sınavı kazanmak kim !

UYARI: Azımsama cümleleri ile küçümseme cümleleri birbirine karıştırılmamalıdır. Azımsama da miktarın yetersizliği vardır.

Beklenti Cümleleri: Gerçekleşmesi beklenen işleri belirten cümlelerdir. Bu işler bazen gerçekleşir, bazen gerçekleşmezler.

- Bizimle onunda gelmesini umuyorum.
- Bizimle daha ılımlı konuşacağını düşünüyorduk.

Tasarı(Plan) Cümleleri: Gelecekte yapılması düşünülen işlerin ortaya koyulduğu cümlelerdir.

- Cuma günü sizi yazılı yapmayı düşünüyorum.
- Bu işin altından başarıyla kalkmayı amaçlıyorum.
- Son kitabımı yazın çıkarmayı planlıyorum.

Beğeni Cümleleri: Bir varlığa veya bir olayın sonucuna yönelik beğenme, takdir etme, övme veya onaylama işini bildiren cümlelerdir.

- Sporcularımız, dün akşam gayet başarılı bir performans sergiledi.
- Yeni aldığımız araba oldukça konforluymuş.
- Şehir dediğin Hatay gibi olmalı.

Değerlendirme Cümleleri: Bir sanat eserinin, sanatçının ya da herhangi bir durumun iyi ya da kötü yönlerini ortaya koymaya değerlendirme cümlesi denir.

UYARI: Değerlendirme cümleleri öznel ya da nesnel olabilir.

- Sanatçı eserinde yabancı sözcüklere hiç yer vermemiştir.
- Sanatçı eserlerindeki olayları en ince ayrıntısına kadar özenle işlemiştir.

Cümleden Kesin Olarak Çıkarılabilecek

Yargı: Bu tür cümlelerde cümlede yazan bilginin dışına çıkmadan soruya cevap vermek gerekir.

Örneğin: Mezopotamya uygarlıklarından birisi olan Sümerler tarafından icat edilen yazı, Anadolu'ya, icat edilmesinden yaklaşık 1500 yıl sonra Mezopotamyalı Asurlu tüccarlar tarafından getirilmiştir. **cümlesinden aşağıdaki yargılara kesin olarak ulaşılabilir.**

> İlk yazı, Sümerliler tarafından icat edilmiştir.

> Yazı, Mezopotamya'da Anadolu'dan önce kullanılmaya başlanmıştır.

> Anadolu ile Mezopotamya arasında etkileşim yaşanmıştır.

Yukarıdaki cümleden aşağıda yer alan yargıya ise kesin olarak ulaşamaz.

> Asurluların en önemli geçim kaynağı ticarettir.

CÜMLEDE ANLAM ETKİNLİK:

Aşağıda verilmiş olan cümlelerin ‘ amaç sonuç mu , neden sonuç mu , koşul sonuç mu ?’ bildirdiğini ‘ X’ işareti koyarak belirtiniz

CÜMLELER	NEDEN SONUÇ	AMAÇ SONUÇ	KOŞUL SONUÇ
Annesi üzülmeyin diye annesinin bir dediğini iki etmiyor.			
Sonbahar geldi diye ağaçlar yapraklarını döktü.			
İstersen sen de git ama eve erken gel.			
Sınavı kazanabilirsin yeter ki çok çalış.			
Bilgisayar almak için para biriktiriyor.			
Onu göremediği için çok üzüldü.			
Geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.			
Bahar geldi mi çiçekler yeşerir.			
Seni bir kez olsun görebilmek için sabaha kadar bekledim.			
Dondurmayı çok sevdiğinden sürekli dondurma yiyordu.			
Karşındakinin söylediklerini anlamak için çok çabaladım.			
Gelsin ki ne istediğini anlayalım.			
İş görüşmesi yapmak üzere Hatay’a gitti.			
Malzeme yetersizliğinden bu iş yarım kaldı.			

Aşağıda verilen cümlelerin ‘öznel mi, nesnel mi?’ olduğunu ‘ X’ işareti koyarak belirtiniz.

CÜMLELER	ÖZNEL	NESNEL
İstanbul Türkiye’nin en kalabalık şehridir.		
Yazar, bu romanında Osmanlı Devleti’nin özelliklerini anlatmış.		
Sınavdaki sorular, bana oldukça zor geldi.		
Topkapı Sarayı, günümüzde de Osmanlı mimarisinin eşsiz örneklerinden birisi olarak varlığını sürdürüyor.		
Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’u genç yaşta fethetmiştir.		
Şair, bu eserini de büyük bir ustalıkla kaleme almış.		
Türkiye, dünyanın en güzel ülkelerinden birisidir.		
Mehmet Akif’in en büyük eseri, hiç şüphesiz ‘ İstiklal Marşı’dır.		
Yazılarında kişilerini kendi çevresinden seçmesi, eserini daha etkileyici kılmıştır.		
Okulumu, Dörtöl’da yapılmış ilk okuldur.		
Böyle durup da onun keyfini bekleme, bana zaman kaybı gibi geliyor.		
Giresun, fındığıyla meşhur olan bir ilimizdir.		
Türkiye’de sahnelenen ilk tiyatro, Namık Kemal’in ‘ Vatan yahut Silistre’ adlı tiyatro eseridir.		
Boynundaki ana yadigarı kolye, onun için büyük öneme sahipti.		
Nurullah Ataç, deneme türündeki eserleriyle tanınmıştır.		

Aşağıda verilmiş cümlelerde “dolaylı anlatımdan mı , doğrudan anlatımdan mı ?” yararlanıldığını “ X” işareti koyarak belirtiniz.

CÜMLELER	DOĞRUDAN ANLATIM	DOLAYLI ANLATIM
Beni çok sevdiğini söyleyerek buralardan gitti.		
Pazardan elma almayı unutma, dedi ama ben almayı unuttum.		
Babam: “ Sen küçükken burada oturmuştuk.” dedi.		
Arkadaşım, ben, o romanı ortaokuldayken okumuştum, diyerek beni küçümsedi.		
Mehmet Akif’in İstiklal Marşı’nın parayla yazılamayacağını söylemesi beni hep duygulandırmıştır.		
Descartes'in: "Düşünüyorum öyleyse varım." sözü çok ünlüdür.		
Atatürk, yeni neslin öğretmenlerin eseri olacağını söylemiş.		
O, insanın düşünmeden konuşmaması gerektiğini sürekli dile getirmiştir.		
Yufka yüreklerle çetin yollar aşılmaz, sözü çok hoşuma gidiyor.		

Aşağıda verilmiş cümlelerin “içerik cümlesi mi, üslup cümlesi mi ?”olduğunu bularak “ X” işaretiyle belirtiniz.

CÜMLELER	İÇERİK CÜMLESİ	ÜSLUP CÜMLESİ
Yazar, eserlerinde söz sanatlarına sıklıkla yer vermiştir.		
Eserinde, kahraman Türk askerinin gösterdiği başarıları kaleme almış.		
Bu yazısında, kişiyi, kendine özgü bir anlatım biçimiyle ortaya koymuş.		
Düşüncelerini, kısa ve sade bir şekilde okuyucuya ulaştırmayı başarmış.		
Yazar, bu eserinde yalnız bir kadının hayat mücadelesini gözler önüne seriyor.		
İyi bir yazarın eserinde mecazlar ve imgelerden yararlanması gerekir.		
Kitaplarında kullandığı akıcı dil, o kitabın, herkes tarafından bir çırpıda okunmasını sağlıyor.		
Yazar eserine yakın çevresindeki insanları da katmayı başarmış.		
Ahmet Haşim, eserlerinde kullandığı ağır dili ile anlaşılması güç bir şair olmuştur.		
Roman, Kurtuluş Savaşı yıllarındaki İstanbul’u, çeşitli açılardan ele almış.		

Sol tarafta verilmiş cümlelerde görülen anlam özelliğini bularak eşleştiriniz.

1)Varsayım	() Şimdiye kadar maç çoktan bitmiştir.
2)Öneri	()Keşke sana bu lafları söylemeseydim.
3)Olasılık	() Bu mu sınavda başarılı olacaktım ?
4) Tasarı	() Bu kadar zamanda bu çalışmayı nasıl bitireyim.
5)Hayıflanma	() Diyelim ki yeniden çocuk oldum.
6)Tahmin	()Bence yazılarını başka bir konuda yazmalısın.
7)Küçümseme	() Arada bir uğra, her an gelebilir.
8)Azımsama	()Yeni bir roman yazmayı düşünüyorum.
9)Pişmanlık	()Bu takım, bu sene şampiyon olamayacak.
10)Ön yargı	() O, bir gün olsun yüzüme gülmedi.
11)Yakınma	() Keşke annemin dediklerini zamanında dinleseydim.